מדרש · אגדה · מדרש רבה · מפרשים · מתנות כהונה

מתנות כהונה על אסתר רבה

רבי יששכר בער

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מתנות כהונה על אסתר רבה

רבי יששכר בער

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מתנות-כהונה-על-אסתר-רבה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

פתיחתא 6
פסקה א 6
פסקה ג 6
פסקה ד 7
פסקה ה 7
פסקה ו 8
פסקה ז 8
פסקה ח 8
פסקה ט 8
פסקה י 8
פסקה יא 8
פסקה יב 9
פרשה א 9
פסקה א 9
פסקה ב 9
פסקה ג 9
פסקה ד 10
פסקה ה 10
פסקה ו 10
פסקה ז 11
פסקה ח 11
פסקה י 11
פסקה יא 11
פסקה יב 11
פסקה יג 13
פסקה טו 13
פסקה טז 13
פסקה יז 13
פסקה יח 13
פסקה יט 13
פסקה כ 14
פרשה ב 14
פסקה א 14
פסקה ב 14
פסקה ג 15
פסקה ד 16
פסקה ה 17
פסקה ו 17
פסקה ז 17
פסקה ח 18
פסקה ט 18
פסקה י 18
פסקה יא 18
פסקה יב 19
פסקה יג 19
פסקה יד 19
פרשה ג 19
פסקה א 19
פסקה ב 20
פסקה ג 20
פסקה ד 20
פסקה ה 21
פסקה ו 21
פסקה ז 21
פסקה ח 22
פסקה ט 22
פסקה י 22
פסקה יא 22
פסקה יב 22
פסקה יג 23
פסקה יד 23
פסקה טו 23

פרשה ד 24
פסקה א 24
פסקה ב 24
פסקה ג 25
פסקה ד 25
פסקה ה 25
פסקה ו 25
פסקה ז 26
פסקה ח 26
פסקה ט 26
פסקה י 26
פסקה יא 26
פסקה יב 26
פרשה ה 27
פסקה א 27
פסקה ב 28
פסקה ג 28
פסקה ד 29
פרשה ו 29
פסקה א 29
פסקה ב 29
פסקה ג 30
פסקה ד 30
פסקה ו 30
פסקה ז 30
פסקה ח 30
פסקה ט 30
פסקה י 31
פסקה יא 31
פסקה יב 31
פסקה יג 31
פסקה יד 31
פרשה ז 31
פסקה א 31
פסקה ב 31
פסקה ג 32
פסקה ד 32
פסקה ז 32
פסקה ח 32
פסקה ט 32
פסקה י 32
פסקה יא 33
פסקה יב 33
פסקה יג 33
פסקה יט 34
פסקה כ 34
פסקה כא 35
פסקה כב 35
פסקה כג 35
פסקה כד 35
פסקה כה 36
פרשה ח 36
פסקה א 36
פסקה ב 36
פסקה ג 36
פסקה ד 36
פסקה ה 36
פרשה ט 36
פסקה ב 36
פסקה ג 37
פרשה י 37
פסקה א 37
פסקה ב 37
פסקה ד 37

פסקה ה 38
פסקה ז 38
פסקה ט 38
פסקה י 38
פסקה יב 38
פסקה יג 38
פסקה טו 39

פתיחתא

פסקה א

רבנן אמרי והיו כו':

הסדקי. נתבאר במדרש רות פ"א:

במתים. כלומר הרי זה חשוב כמת:

בדיוטא. עלייה מקום מושב המשפט או הוא בית הסוהר:

קסרין. כרך גדול ועיקר באדום:

רב פתר גרסי':

ה"ג והיו חייך וגו' מהסרת הטבעת ופחדת כו':

פסקה ג

שהכתבים גרסי'. ור"ל הכתבים ששלח המן:

ה"ג שלא יחזרו למצרים הראשון:

היום וגו' גרסי':

והדין שלישי גרסי':

דכתיב והשיבך וכו'. הרי שקללם בכך שישובו שם על כרחם מכלל שבלאו הכי אסורים הם לשוב שם:

והיתה החרב וגו'. וכתיב בסוף הפרשה ויבואו ארץ מצרים:

או לא נדליק גרסי'. ועי' כל זה במגילת איכה בפסוק על אלה ובפסוק קלים ובירושלמי דפרק החליל:

לגיונותיו גרסי':

שלא הקניתם כו'. דייק מדכתיב ואין קונה וסמיך ליה אלה דברי הברית:

מנין של קונה. כלומר קונה נוטריקון קונה ה' וה' היא מנין של ה' חומשי תורה או ר"ל קונה במספר קטן תורה:

ואין מי כו'. לפיכך אע"פ שתירצו להמכר להם ואין קונה והיא טובה להם כמו שפירש"י בחומש או פירושו כדמפרש רבי שמואל בר יצחק שלא יהא להם קנין בכם:

פטרונות. אדונים ולפיכך אין לאומות קנין בכם:

טמיקא. בערוך ערך טמיקן משמע מכובדים:

שוב אינו מתחייב כו'. בתמיה:

הנה בית המן וכו'. על שפשט ידו ולקח עבד טמיקא:

ה"ג על דפשט כו':

פודה את השבויים גרסי':
שמטה ידה גרסי':
הקיפוה כו'. אנשי פרוצפיה הקיפוה כו' כדי שיראוה השבאים שהרגוה ולא יוסיפו לשבות עוד שבויים:
ה"ג לזרז השבאים הבאים. והם הלסטים השובים את השבויים:
לקח לו חבר. הקב"ה לקח לו לישראל לחבר ולאשה ולפיכך ואין קונה אתכם להריגה כהמן וחביריו:
ה"ג לקח לו אשה ולמחר היא כו':
ה"ג או אתם נקנים אבל אתם נקנין להשמיד כו':
נמכרנו וגו' גרסי':

פסקה ד

בפ"ק דמגילה משמע דהכי גרסי' טרקווינוס לכלותם בימי המן להפר בריתי אתם בימי רומיים כי אני ה' כו':

פסקה ה

הארי וגו' גרסי':
לדב כתיב. חסר וי"ו היינו דב כמו זאב ועי' עוד בב"ר פ' צ"ט:
ה"ג יטרף זו אדום. ובא הבית זה יון שהיה הבית קיים ונשכו הנחש זה אדום שנאמר קולה כנחש ילך וכה"א פתחי לו אחותי זו בבל רעיתי זו מדי יונתי ביון תמתי באדום שכל ימי יון כו' וסיומא דקרא דכאשר ינוס הוא ובשוחר טוב מסיים תמתי באדום שהיו משלימין ומתאימין נפשותיהם על קדושת השם:
הוי ישמע וגו'. כלומר שהיכל הקודש היה קיים:
נושף. לשון הכאה כמה דאת אמר ואכות אותו טחון תרגום אונקלוס ושפית יתיה:
זו מדת הארץ. מס מן הקרקעות ועיין בפרק השותפין ובערוך ערך ארנון ובערוך פרבגרון:
ה"ג בערוך בערך זו פרבגרון:
אנגריא. שעבוד שמשעבדין בבני אדם לעבוד עבודת המלך.
מתפתה כו' . כלומר נתפייס ונתקרר רוחו מדאבון לבו:
בי טיאטריאות כו'. פי' הערוך בתים שמשחקין בו במיני שחוק בחיות ועופות ובני אדם כיוצא בהם:

פסקה ו
ה"ג ושמחה בעולם וה וה בעולם והוא לשון שמחה כדאיתא באיכה רבה בפסוק היו צריה בין ווי לוה נמלט ר' יוחנן:

פסקה ז
אזלת זכאה כו'. הלכת צדיק וחזרת רשע או ר"ל והבאת רשע:
והא צמחה וכו'. והרי מגידול שצמח ממנו עומד לפניכם ראו הגידול שגידלתם:

פסקה ח
הוא האלהים אשר בירושלם. וזהו סכלות כי מלא כל הארץ כבודו:
יהי אלהיו וגו'. אלהינו היה לו לומר ובמדרש קהלת הגירסא נשתנת קצת:
ה"ג לא יעבור. ד"א תחלת דברי וגו' זה אחשורוש שנאמר ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה וגו' שעלה וביטל מלאכת בהמ"ק כיון שראו הכל כן כו' ועיין במדרש חזית בפסוק קמתי הטעם למה אמר די עבר כו':

פסקה ט
מן קשיותיהן כו'. מפני קושי ערפם ורשעת הבריות שאינם עושים רצון בורא העולם ב"ה:
מדסגו דייני כו'. משרבו דייני שקר נתרבו עדי שקר משרבו המלשינים נתרבו שממונם של הבריות מתבוזז ונמסר ביד המלכות משרבו עזי פנים וחצופים לוקח הוד והדר והיקר מן הבריות. ושוב מן דאמר זעירא לרבא אנא רב מינך איתקטאו שינהון דבני אנשא:
מן דאכעסון כו'. פי' משאמר הקטן לגדול אנכי גדול ממך נתקצרו שנות חיי בני האדם משהכעיסו הבנים החביבים את מעשיהם לפני אביהם שבשמים הקים עליהם מלך חנף ונפרע מהם מעונותיהם:
זה אחשורוש. שהרג אשתו בשביל אוהבו ואוהבו בשביל אשתו אין לך חנף גדול מזה וכן מסיים בילקוט:

פסקה י
לנעקדים. ואחריו רבו כמו רבו שמסרו נפשם על קדושת הש"י וכמו שאמרה מרים בת נחתום לבנה הקטן כדאיתא במגלת איכה:

פסקה יא
המדרש הזה וכו'. עי' כל זה בב"ר פרשה מ"א וריש פרשת שמיני וריש מגילת רות:
ה"ג ואנכי הסתיר אסתיר את פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה וגו' ופסוק הוא בפרשת נצבים:

קויתי לו דכתיב גרסי':
לאותה אורה דאמר גרסי':
שנגנז בו. בו ביום ועי' בפ' שמיני וריש רות:
לכל דרכיו גרסי':
נולד מנחם. הוא משיח ועי' באיכה רבה קודם פסוק פ' ציון:

פסקה יב
בו אמר. במלך בבל:
זה הכתב. עי' בפ"ק דמגילה:
בו אמר. במלך מדי:
ה"ג הוי ויהי בימי וגו':

פרשה א

פסקה א
שהשחיר. אחשורוש דרש מלשון שחרות:
שהכחיש. לשון כחיש ידוע ודריש אחשורוש נוטריקון כחש ראש:
שהשקה וכו'. ג"ז בלשון נוטריקון אחשורוש השקה רוש וכן כולם וק"ל:
ביצתן. שרשן:
זה ביטל וכו'. אחשורוש:
וזה. נבוכדנצר:
הכי גרסינן נכנסו כל סנקליטין שלו כו'. ופירושו שרים בעלי עצתו:
קנסין. לא מצאתי פירושו ולפי הענין הוא ספר זכרונות שנעתקו בתוכו כל הכתבים שנכתב למלך:
ושבי יהודאי וגו'. מסיפיה דקרא קדייק ומטעם כורש ודריוש וארתחששתא ואמרו לקמן ארתחששתא זה אחשורוש:
כוללו עם הנביאים גרסי':

פסקה ב
הכי גרסינן הוא חמשה וכו':
רבנן דתמן. רבנן של ארץ ישראל:
הכי גרסינן שמדת רחמיו לעולם:

פסקה ג
מרתיח. לבן של ישראל ומתיש כחן:

לא היה בועל נדות. בתמיה ולכן כתיב הוא שהיה בהוייתו מתחלה ועד סופו או יש לומר שעכשיו דרשו לשבח שהוא נעשה בריה חדשה שלא היה בועל נדות לפי שאסתר שמרה דיני נדות כדאיתא בתרגום דמגילת אסתר ואחרות לא היה בועל דכתיב ויאהב המלך את אסתר וגו':

פסקה ד

ועדיין לא מלך. לשעבר עד עכשיו לא ירש מלכותו כדלקמן:

דורכיאות. פי' שלוחים הולכי דרך כמו ולא דרכאי דפ' אע"פ [דף ס':] כמו שנקראו אורחים ע"ש הולכי אורח:

פסקה ה

מאתים שנים ול'. וא"כ חסרים כ' שהרי רנ"ב מדינות יש והשאר כו':

אנן בעיין עשרים. שאין חסרים רק כ':

והיה נוטל ממנה שנים. אנשים ועשה אותן מלכים עליהם והם היו ערבים תתת ידו שלא ימרדו עליו:

רבי ברכיה ורבנן. אין פירושו לשון פלוגתא אלא הביא דבריהם שמתוכן נמצאים למדים שרגילות הוא ליקח בני אדם לערבון בעד אחרים ואינהו קאי על פסוק הביא בכליותי וגו' כדפליגי ביה נמי רב ושמואל ועיין באיכה רבה:

רבי ברכיה אמר בני אכפייה וכו'. ורבנן מפרש טעם שמותיהם אכפייה שהיו כפופים תחת יד נבוכדנצר והיו משוברים ומרוצצים בארכוף בקשורים ונחשתים ובני אמוריים שהיו ערבין בידו תמורות אבותיהם כד"א ואת בני התערובות שפי' רש"י ורבינו אברהם בן עזרא ורד"ק בני השרים שהיו בידו לערבון שלא ימרדו אבותם במלך וכן כאן היה נוטל מאפרכיא הקשה שנים לערבון ועיין בערוך ערך אמר האחרון:

ה"ג כורש שלט בכולן הדא הוא דכתיב כל הממלכות נתן לי ה' דריוש שלט בכולן הה"ד באדין גו':

פתייה אמין שיתין גרסינן ופסוק הוא בעזרא:

אמין שתין. ובית ראשון היה גבוה ק' אמה כדאיתא במס' מדות:

פתייה אמין שתין גרסי':

ויימר. ויאמר ק' וכ"ו שהוא חציין של רנ"ב מדינות שהם בכל העולם:

ה"ג משלי שהוסיף כו':

פסקה ו

שאין לכל בריה כו'. אין לשום אדם חוב ופתחון פה עליו לאמר לא שילם לי את זאת:

שכשאבקר כו'. כשאחפש מעשיהם הרעים הכתובים בפנקס והוא לשון מורגל נתבקר פנקס של פלוני:

ולא תמצא וכו'. הא אם תמצא לא אדרכם שאינו מקפח שכר כל בריה. ה"ג וכי מי מעכב:

תהא ידך מצויה כו'. תמצא נוטריקון תהא ידך מצויה:

מדת הדין. ידך לעולם היא השמאל והיא מדת הדין וסימן שמאל דוחה:

מיעוט זכיותיהן. ימינך תמצא קדריש שהימין מהפך בזכות וסימן הימין מקרב:

פסקה ז

ה"ג החיצונות הפנימיות נכבשות מאיליהן:

כאפי קבאי. כפני הקב:

פסקה ח

לערערה יתהון. להעיר ולהקין אותם שלא ישנו:

אפרכיה. ממשלה שיש בתוכה עיירות הרבה כדלקמן סוף פסוק בימים ההם וכן פי' רש"י סוף פ"ק דמכות:

פסקה י

בימים ההם:

מדרין פתקין. זורקין צרורות כד"א שקל קלא פתק ביה או פי' כותבי גזירות כמו פתקה של חוה פתקה של ירושלים ור"ל הטיחו דברים כלפי מעלה:

מרזיחין. מרחצאות ומשתה ושמחה וכן פירש"י בעמוס ו' מרזח סרוחים ועיין בויק"ר פרשה ה':

ה"ג רבי חלבו אמר אללא ווי היו וכו'. ודריש בימים נוטריקון ביי ימים בייא הוא אוי:

הה. ההם דריש הה הם:

נהיה. ההם דריש כמו נהיה וכולה לשון יליל וקינה:

פסקה יא

אלא כשבת גרסי':

פסקה יב

מלכתו כתיב. פי' קרי ביה מלאכתו וכדלקמן:

קוזמיקרטור. מושל בכל העולם:

ה"ג וכי איזה כסא היה. פירוש שאמרו שבקש לישב כל כסא שלמה:

והכתיב ולאחאב כו'. עיקר מקומו הוא במדרש קהלת בפסוק אם יוליד איש מאה שאמר שם זה אחאב שהוליד מאה בנים א"ר אחא והכתיב ולאחאב גו' והכא נקט ליה בתי השן אגב כסא שן:

ה"ג א"ר הושעיא רבה כשם שהיו לו ע' בנים כו' ודייק מדאמר בשומרון משמע מלבד אותן שהיו לו ביזרעאל דאל"כ בשומרון למה לי:

ה"ג והכיתי בית החורף:

ארבעה. בית החורף ובית הקין הרי תרתי ובתי השן תרתי הרי ארבע:

ה"ג במדרש קהלת ורבנן אמרו ששה שנא' כו':

בתים. הרי שנים מלבד אותן ד' שחשב רבי יהודה הרי ששה:

וכן הוא אומר וכו'. כלומר כמו שדרשו גבי בתי השן כן דרש רבי יאשיהו כסא שן:

כטירכי. מצאתי פירושו כדמותו ודייק מדכתיב גדול:

ולא ז' הם. בתמיה:

ה"ג הן דמלכא שארי ופירושו היכן שהמלך שורה ויושב ר"ל הקב"ה:

טיטיון. פירושו הבנתי בערוך מעלה העליונה נסתרת בישיבת המלך טיטיון פי' מסותרת אבל בסדר נשא פרשה י"ב ובמדרש חזית בפרשת יפה את כתרצה גרס טימיקון ופי' בערוך מכובד או כסא המלך ואינו מן המנין:

תבל. כלומר אע"ג דכתיב תבל והרי הם ז' תבל אינו מן המנין כמו שהרקיע העליון אינו מן המנין מפני שהוא משכן המלך ב"ה כן תבל שהיא הארן העליונה שבכל הארצות ועליה שוכן האדם שהוא המלך והחשוב על כל הבריות כדאיתא בספר הזוהר פרשת ויקרא לפיכך כתיב והוא ישפוט תבל:

מצווה גרסי' בשור"ק תחת הצד"י:

הכרוז מכריז. פשוטה כמשמעו כי הכסא מלאכת השמים היה ובכל בו מצאתי כי הכתובים הללו היו נרשמים בידי האריות שסביב הכסא וזהו ענין הכרוז:

מזה ומזה גרסי':

בשקיקות. לשון חשק כד"א פקדת הארץ ותשוקקה כלומר בדברים של טעם וחזקה שיש עמה טענה או פירוש כמו ארי נוהם ודוב שוקק:

בכתובת בתו. שלמה נשא בת פרעה:

ה"ג עשה משלו בדמים. כלומר בדמותו וצלמו:

קדירתא דדרגיש. על ראש המטה תרגום יהונתן דרגישא ואותן מטות היו להם בראשם ענול כמין קדירה וכן עשה שלמה בכסאו:

פסקה יג

ומושל בגוים. משמע שלא יהיה להם מלכות אלא ממשלה בעלמא ולא מלכות:

ותימר כו'. והרי נאמר כשבת על כסא מלכותו הרי שיש להם מלכות:

פסקה טו

בשנת שלש:

למלאכת הכסא. למלכו קרי ביה למלאכה:

מלאכת ביהמ"ק. דריש למלכו למלאכה כלומר לביטול מלאכה ע"ד לדשנו:

פסקה טז

קנדלה פטים. שמא לא נתת בקנדלא פי' בתוך הנר שמן מבושם ומפוטם:

מה אילו וכו'. מה הם האורחים מחשבין ומקפידין עליו ומה להם בכך אם יש בתוכה שמן מבושם או לא:

פקטים. עכור משמרין כן פי' בערוך ממה שכתוב בפנים פי' שמן עכור צ"ל על פקטים והסופר טעה וכתבו על פטים:

ויקלקלו וכו'. שמעלה עשן וריח רע ואין אורו מבהיק:

לכל שריו וכו'. שוה לכולם לשרים ולעבדים שלא היה שם דבר הנמאס וקן על האדם:

פסקה יז

מעשרה מדות וכו'. כלומר פרס ומדי הם מאותן שנשלו ט' חלקים שבעולם וכדלקמן וי"ל שדרש פרס מלשון חלוקה ומדי נוטריקון מדה וכדאמר לקמן מ' חלקים נוי במדי וט' חלקים כנים בפרס:

בריות. חוזק ונפש יפה וברה:

כעירות. ביזוי וזוהמא כד"א הרחק מן הכיעור:

כח. פי' ממשלה ורבנות ובפרק האיש מקדש מונה אותם בדרך אחרת וע"ש:

ה"ג נביאי ירושלם יצאה:

פסקה יח

דמודייא. מודה לו להקב"ה ומכירו לעשות רצונו:

פסקה יט

אגוסטוס. מצאתי פירושו קיסר:

דיקומיוני וכו'. נקראו כך על שם שהם קוראים תחלה המלך בשם אגוסטוס ודק בשמיה:

יכולני ובר קורייאני. מיני ראש אומות הן:

טעמיא ועצתיא. לשון טעם ועצה ועל שם שנותנים עצה למלך נקראו כן:

פסקה כ

ארכיון. מושל:

דגדר. שמתגדל כד"א הניח לו מקום להתגדר פי' להתגדל או הוא שם מקום:

בסילקי. פלטין גדולה ששם דנין דין כן פי' הערוך:

פרשה ב

פסקה א

כל: משדיך. משקיע ומניח:

בהראותו וגו': ה"ג רבי ינאי וחזקיה:

ניסין. פי' אוצרות ובילקוט גרס תסבוריות וזהו אוצרות ובתרגום אחד ארוך מצאתי דגרס בהדיא שיתא בי גנזי אחוי להון ובפ' וארא [פ"ט] גרס גיסין ודייק ששה מדכתיב עושר כבוד מלכותו יקר תפארת גדולתו הרי שש וכ"מ בתרגום הארוך:

יציאות. מיני כיבודים שצריך להוצאה גדולה:

בין מן דידיה וכו'. בין משלו ובין משאינו שלו:

מתגלגלת. עוף הנקרא בת קברייא ועיין לקמן סוף פסוק גם ושתי והנמשל על שהיה מתפאר ומתגדל בכלי בהמ"ק שאינם שלו וכ"מ בספר ישן בפסוק ויבז בעיניו משל לקברן שקנן על שפת הים:

מהיכן העשיר כו'. מילתא באפי נפשיה:

שחיק ומחיק. ישחק וימח:

סיגל. אצר ואסף:

עינו צרה. מלהוציאו מתחת ידו ולהניחו לאחרים ועיין בילקוט:

לאויל. לאויל מרודך בנו:

והפך פרת עליהן. שמשך דרך שם מי פרת כדי שלא ימצאנו שום אדם:

פסקה ב

ה"ג ימים רבים ימים של צער ודכותיה כו'. והצער הוא שישראל היו מצירין על שם שראו שם כלי בית המקדש וכדאיתא בתרגום וכן מצאתי בהדיא בספר ישן:

וכמה היו. בילקוט מלכים משמע דחוזר על ימים רבים דאליהו ושם הגירסא נשתנית במקצת:

חדש אחד וכו'. ימים פירושו שנה כדאמרי' ימים או עשור ימים תהיה גאולתו וכתיב ימים הרי שנים רבים שלשה חדש אחד בשנה ראשונה החדש האחרון ובשלישית החדש הראשון ואמצע שלם כמו שדרשו חז"ל פ"ק דמכות שלשים יום בשנה נקראו שנה:

פסקה ג

יום אחרון כו'. יום קדריש דאל"כ ימים מבעיא ליה:

מגבת חכמים. שגבו מעות לפרנס התלמידים:

שמעו כו'. שומעים לבנו שהיה אומר לאביו במה יהא סעודתנו היום כלומר מה נאכל:

טרוקסמון. הוא פרי או עשב דרמסקי ובירושלמי בסוף פרק מקום שנהגו גרס טרוכסמין.

מן חד במנה. מן אותם שקונין מדה אחת במנה או שנים במנה:

דאינון כמישין וכו'. כמושין ויבשין ובזול קונין אותם ובירושלמי איתא בהדיא של אתמול אמרו רבותינו היאך נלך אצל האיש הזה נלך ונעשה מלאכתנו כלומר לגבות צדקה בעיר ואח"כ נבא אצלו:

אזלו כו'. הלכו ועשו מלאכתן בעיר ובאו אצלו ואמרו תן לנו מצוותא רוצה לומר צדקה אמר להם לכו אצל זו שבבית רוצה לומר אשתו והיא ביתו והיא תתן לכם מדה אחת מלא דינרין הלכו אצל אשתו ואמרו לה אמר לך בעלך תן לנו צדקה כו' אמרה להם היאך אמר גדיש מלא במדה גדושה או נמחק שוה לשפתי המדה במדה מחוקה:

אין כו'. פי' אם ימר לי בעלי למה פירוש למה נתת מדה גדושה אני אומר לו נתתי המותר מן פרני פירוש מן כתובתי וה"ג בירושלמי בהדיא:

אתון וכו'. באו אצלו אמר להו היאך נתנה לכם המדה:

אמרן. אמרנו:

יהבא לכון יתיה גדיש גרסי'. ומיהו גדיר פי' ג"כ לשון תוספת והגדלה כמו גדראניה דלקמן:

ואין כו'. ואם יאמר בעלי למה נתת גדיש אני אתן תוספתו מכתובתי:

גדראניה. לשון הגדלה והוספה כמו מתגדרין מתגדלין בפרק בתרא דנדרים ובפרק היה קורא אינו מתגדר במלאכתי:

איכן. הרי כן כלומר באמת שכן היה בדעתי ליתן לכם ובירושלמי מסיים לה כד שמע בעלה כן כפל לה כתובתה:

למה כו'. מילתא באפיה נפשיה היא ששאלם למה לא באתם אצלי מתחלה:

ה"ג ואמרין בר נש כו':

בנפשי אנא רשיי כו'. בעצמי אני רשאי לצמצם ולקמן אבל במצות בוראי אין אני יכול ואין אני רשאי לקמן. (אמר המגיה. בנפשי אנא רשיי. ר"ל בצרכי גופי ונפשי אני מתנהג כעני ורש ברם במצותה דבריי לית אנא יכיל ר"ל בצרכי שמים כו' אני מתנהג כיכול ואיש עשיר ולא כעני ורש וכמו שנאמר טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט):

בר לופייני. שם אדם:

מן צפורי. לשם הוא היה דר בצפורי ונתן בתו לאיש אחד מעכו:
מן הגרן כו'. משום שלא היה ביכלתו לסיימו:
מפוחמות. שחורות כמו פחם:
הכא. סעודת אחשורוש:

פסקה ד

חד רחים כו'. אוהב אחד ממקום אשנאי וגוי היה ועשה סעודה לר' חייא:
מה אלהיכון וכו'. אלהיכם מה יעשה לכם לעוה"ב יותר מזה ממה שהאכלתיך:
בטלופחין. בעדשים:
דטמאשא כו'. שני מינים הם ואותן דטמאשא הם הגרועים וטבלת פתך תרגום אונקלוס וטמישי סעדך וכאן ר"ל אותן עדשים שטובלים בו את הפת ואוכלין אותו או אותן שמבשלים הרבה יחד ואוכלין אותו בכף תוך הקערה וזה נקרא גרפא כדאמרי' ריש כריתות כאדם שגורף הקערה:
ממיל כו'. התחיל לדבר עמו:
והרגיש בו. מבעל הבית:
שלח. בעל הבית לבני ביתו:
ארגוטדייא. פי' בערוך מיני כלים וחשובים מאד:
משגח כו'. ואח"כ אמר לר"ש תשגיח עלינו לשתות עמנו יום זה:
ה"ג גבן יומא דין:
דסליק לביית'. כשעלה ונכנס לביתו:
חמא כו'. ראה כל אותן כלים וכו':
אי רבי. אי בלשונם התחלת דיבור של תימה:
אתון וכו'. אתם תורתכם מכבדת אתכם אבל אנחנו אם אין לנו ממון אין אדם מכבד אותנו לפיכך צריכין אנו לקמן במאכל ומשתה:
בעית למקרא וכו'. אם תרצה לקרוא ולזמן עשרים:
ה"ג עביד לעשרים וחמשה. פי' עשה והכן לכ"ה:
ואין. ואם:
אשתכחנון וכו'. נמצא שהיה חסר מנה אחת מלפני איש אחד שלא היה לו בושה והיה אומר קנדס והיה אומר כפנאי רעב אני מי יתן לי קנדס והוא מין ירק מאכל גרוע כך פי' הערוך וכן הוא בב"ר כך קוץ זה קונדס והוא נאכל על ידי תיקון כמו שפירש"י שם בפירות החומש:
אייתי דהב וכו'. ב"ה הביא זהב ונתן לפניו:

נסביה. לקח אותו איש את הזהב והשליכו והכהו בפני בעל הבית ואמר ליה וכי לזהב אני צריך וזהבך אני אוכל:

וטלקיה גרסי':

ותני וכו'. וספר לו המעשה:

לא הוה לי וכו'. פי' לא היה לי לומר לך חרפתי:

דאלו כו'. שזה שאמרת לי לעשות לא עשיתי:

ה"ג דאמרת לי לא עבדית וכ"מ שוב בא"א:

מן בגין וכו'. בשביל זה אמרתיו לך שאדע אם שערי תורה כו':

אי שמא. לשון תימה וכי גם זו גלה להם:

ודא. זה שצריך אדם להכין כדי הצורך והותר מנא לך:

לאנשים אשר אתו. משמע שהיה מדקדק שיהא כדי הצורך לכל האנשים אשר אתו:

ברם הכא. אלעיל קאי כלומר בכל מעשים אלו היה חסרון ברם הכא וכו':

פסקה ה

ובמלואת כתיב. שיום אחרון היה כיום ראשון לפיכך כתיב ובמלואת מלא שהיו מלאים ושוים אחרון כראשון או שמא לא בא להשמיענו רק הכתוב וכן מנהגו בספר הזה בכמה מקומות ודוק ותשכח:

בבית קומטיטון. פי' כבית שקמוטו ואוצרו לתוכו כל הצורך מלא כל טוב:

יכול אלוהיכון גרסי':

פסקה ו

גנה מבחוץ. דייק מדכתיב חצר גינת דבוק בחטף חצר של גינה הרי שהגינה גדול והחצר קטן לפנים ממנו. ורבי נחמיה דרש כסדר הכתוב חצר ואח"כ גינה:

קופל כו'. היה מקפל ונוטל הוילונות והיו נראים הצמחים והירקות:

בדמים הרבה. כאלו היו ג' בנינים:

פסקה ז

חור. **אייריגון קרפסינון וטיינון**. מיני בגדים חשובים הן:

שבני חורין. לשון חור קדריש מלשון חירות ולאו לאפלוגי קאתי אלא לפרש:

ה"ג בא וראה שלותו של כו':

מפקיעין. מותחים החבלים נקראים פקיעים ועי' בעריך:

כווילון של ארון. וילון התולה לפני ארון הקדש שמגלגלין אותה מלמטה למעלה:

כקלע של ספינה. הוא נכרך אבל לא נגלל כווילון:

וחרינא. האחר:

המחצב הזה. של שיש:
שלמה היה נותן. תירוצא הוא:
ונוח היה לו כו'. תירוצא הוא ושבח לאותו רשע:
מיפרק אונסין. שם מקום שמשם מביאים השיש:
זמרין. נראה דגרס גמדים פירוש קצרים גמד הוא אמה קצרה או גרס זעירין ולפי הגירסא צריך להיות זמרין מחותכים וקצרים לשון זמיר עריצים:

פסקה ח

מכופתין כו'. מקושרים ומחושקים בעקלים של כסף:
ה"ג בכפאתין של כסף והכי מוכח גירסת הילקוט:
הגשיש. כרעי המטה קרוי גשוש ועי' ערוך ערך גשש:
החיצון לצד הבית:

פסקה ט

אהובה על בעלה. דרש שש מלשון שש בשיבולת ובקמץ לשון ששון:
לחרות. לשון דר קדריש כדמפרש ואזיל:
כירנמטיא. סוחרת קדריש לשון סחורה:

פסקה י

והשקות. השקיותיו כו'. י"ל לשון תימה בא וראה כמה רוב עשרו מה שלא מצינו בשום אדם:
רבי פנחס וכו'. תירוצא הוא:
חותה. מאוס ומעכב מלשון חותה את הגחלים ואם כן איך היה אחשורוש משתמש בו באותה סעודה והכתיב לעשות כרצון איש ואיש וגבי שלמה אין להקשות זה לפי שלא בא לעשות כרצון כל איש ולא בא אלא להודיע רוב עשרו:
אלא אלו כו'. פירוש אלו של אחשורוש כו':
דיוטיריטא. פירש הערוך משובחים:
ה"ג שרואים צל פניהם:

פסקה יא

פניה. של השפחה משתנות:
מכלים. לשון כליון שמכלים למי שהוא משתמש בהן:
שצורתו נשתנים כו'. כי המלאכה היתה דקה עד מאד ומראיהן היה זכה ובהירה ומשתנת במהרה:

ביצתו. שרשו:

פסקה יב

ככוסות ביד המלך. משמע ששתה כנגד כל המסובין וזהו כל הכוסות שלכל אחד ואחד הגיע לפחות כוס אחד:

פסקה יג

והשתיה כדת:

כדת כל מקום. כמנהג כל מקום ומקום וכדמכרש ואזיל:

אית אתרא כו'. יש מקום שרוצה לאכול ואחר כך לשתות ויש כו':

דלא שאתן כו'. אינם שותים יין המונח ומשתמר בזיקים במדות והביא להם יין המונח ומשתמר בקוליה מין כלי מלשון קולתה בדברי רז"ל והם כדים של חרס:

באנפקא. פי' הערוך יין חי שאינו מזוג:

ביין נסך. ליהודים:

הכי גרסינן א"ר בנימין בר לוי אין אונס בפקתא לפום דתמן שאתן בגסא לפיכך אין אונס בפקתא. ופירושו שהיה להם כלי גדול ושמו פקתא והיו משקין אותו לכל אחד מן המסובין בעל כרחו אבל בסעודה זאת לא היו אונסין בכלי זה כ"מ בספר ישן בהדיא:

בא וראה שלותו כו'. לשון יסד קדרישו:

פסקה יד

מידי בריותי. לצאת ידי רצון כל אחד ואחד:

עולות בלימן. חוף הים:

וצולב. ותולה:

ארגסטיס. פי' הערוך רוח חזקה הבאה מכמה רוחות כאחת:

פרשה ג

פסקה א

שיתחללו. לשון חילול כלומר היה משלשל תמיד ואולי כמו שיתתלחלו כמו ותתתלחל המלכה ודרשו חז"ל מלמד שנצרכה לנקביה:

ועמד בארבע שעות. בארבע שעות של היום ועיין במדרש חזית בפסוק כמעט שעברתי:

הבולדרין. שלוחי המלך ועיין דוגמתו בב"ר בפרשת ויכלו השמים ובויק"ר בפרשת אחרי מות בפרשת ויתרון ארץ:

קוזמקרטורין גרסי'. ופירש הערוך תופס העולם קוזמו עולם קרטור תופס בלשון יון:

וקיקלון. רעי ואשפה והוא סוף פסוק של שבעת קלון:
מקיא כו'. וקילקלון דרש נוטריקון וקי קלון:
פורפירא. לבוש מלכות:
ויקרה העדיו מיניה. פסוק הוא בדניאל סימן ה':
והעמידו בערייתו גרסי'. פירוש העמידו אותו בערום ועריה:
ערית ביזוי. בבזיון עמדת ערום:
גם ושתי:

פסקה ב

כבעל חוב. דרש ונשים לשון לא תהיה לו כנושה:
שמירמית. אשת נבוכדנצר הכי איתא בהדיא בויק"ר סוף פרשת מצורע ועיין שם ועי' בילקוט ירמיה סימן ש"ט ובתנחומא פרשת ויקרא:

פסקה ג

ה"ג אנא מגדיד כו'. ופירושו לשון כריתה כד"א גודו אילנא וכן אשית פירושו לשון שממה וחורבן ועיין בשרשי קמתי:
משתותיהן. שרשיהם כד"א כי השתות יהרסון לפי פירוש הרד"ק ומדרש חז"ל:
מרזיחין. עיין לעיל בפסוק בימים ההם:

פסקה ד

שמע לה. פי' של פסוק זה:
זה עומד כו'. בפתיתא ולא אותי קראת פירשתיו:
ה"ג בדמשק והיו עובדין וכו':
וכולן עשו ישראל גרסי':
ה"ג פלשתים ויעזבו את ה':
ה"ג בר כהנא לא תהא כהנת כפונדקית. ומשל לא תהא אשה כשרה נאמנת לעדות אשה כפונדקית גויה ועי' סוף מס' יבמות:
ככרזמין. עי' בערוך ערך גריזם:
ומשתעי כו'. מדבר דברים בטלים ואינו יגיע:
ה"ג הוי ולא אותי קראת יעקב הלואי לא הכרתיך יעקב מפני כו' ועיין בפתיחה דאיכה:
גרמו לי חובותיך גרסי' ועיין בפתיחה דאיכה:
לא די כו'. שישראל היו נהנין מסעודתן ואמרינן במס' מגילה שעל עבירה זו נגזרה עליהם גזירת המן:

פסקה ה

ה"ג חלכה יתום אתה כו':

ומגלה את ישראל גרסינן:

ה"ג בקולרין לתת בידך וכן הוא בשוחר טוב וכן צ"ל לקמן:

ואת היית כו'. דייק לתת בידך כאלו מסרת אותם ונתתם בידך ממש וזהו במה שברך לעשו במשמני הארץ וכדמפרש ואזיל:

רומילוס וכו'. אמן מתה והקב"ה זימן זאבה והניקה אותם והגדילו ונעשו מלכים גדולים ועיין עוד בב"ר פרשה מ"ט:

צריפין. בית דירה עראי ורבים הם בתלמוד:

אגוסטא. לשון מלכות ועיין בב"ר פרשה כ"א ובש"ר פרשה כ"ג:

פסקה ו

ראש הסדר. ראש הדרשה:

שלא נטלו חלק בארץ. הלוים לא נטלו חלק בארץ ועי' זה בויק"ר פרשה ג':

ה"ג בויק"ר פרשה ג' ובמדרש תהלים חלקם בחיים אלו קדשי המקדש וצפונך תמלא בטנם אלו קדשי הגבול:

פסקה ז

מה גבורים. מתים דרש לשון גבורה כמה דאת אמר כל עיר מתים והכי גרסי' במדרש תהלים:

ה"ג שנטלו את שלהם מתחת כו'. כלומר עונש שלהם שנגזרה עליהם וגבורה היא זו שסבלו שהשיאו נפשם מהם בכמה יסורים:

ה"ג בשוחר טוב של שמד ממתים מידך מומתים מידך מחלד כו' שהעלה בשרן גרסינן ודרש מחלד לשון חלודה:

עבדון. עשו כלומר עכבו והיו טמונים ועיין כל זה בב"ר פרשה ע"ט ובמדרש קהלת:

ה"ג זמן תניינות:

ספיקלא. כגירסת הספר כן הוא במדרש קהלת אבל בב"ר הגירסא נהפכת וכן הוא גירסת הערוך ועי' ערך דמס ז' וכן הוא ברקנט פרשת כי תצא:

דמוקד דטבריא גרסינן. פי' חמי דטבריא:

לא צפונך. כלומר לא יהא לך עמהם שוה חלק כחלק אלא בחלקך יהיה ביתרון עד שצפונך תמלא בטנם:

כל עמא כו'. משמע כל העם יאכלו לעולם הבא מותר עושרך:

אני בצדק. כעני המבקש צדקה:

פסקה ח

שנטלו ממשלה מתחת גרסי':

הכי גרסינן ואיזה זה נבוכדנצר:

ממתים כו'. ועי' בילקוט תהלים מזמור י"ז ותמצא הגירסא יותר מתוקנת:

פסקה ט

בששה ניסין. עי' לעיל בפסוק בהראותו:

ה"ג כהונה גדולה אף זו בבגדי כהונה גדולה:

צרצר. מין עוף ועיין בערוך ולעיל ריש פסוק בהראותו:

משתותא. שרשה כד"א כי השתות יהרסון כפי מדרש חכמים ז"ל ולפירוש הרד"ק:

ליגמם. לכרות ומלת גם קדריש ועיין בערוך ערך גם:

לידרך. דרש גם לשון גומא וחפירה שבו דורכין הענבים ועיין בערוך ערך גם השני והשלישי:

ותתן גם לאישה. ובאותה נתינה נתנה לו מיתה:

פסקה י

גמאין. שגומאין אותו כמה דאת אמרת הגמיאני נא:

מתוקים. שהנשים נהנין מהם ודייק מדכתיב משתה נשים:

לקלקל. על ידי דם נידות ולכן נתנה אותן בבתים מרווחין שלא תתבייש בפני חברותיה:

איספלידא גרסי'. ופי' חדר ועיין בערוך:

פסקה יא

זה יום השבת. הה"א פתוחה מורה על שביעי הידוע:

כטוב. משמע דמיון לטובה:

פסקה יב

בזתא. נוטריקון בוז ביתא וכן חרבונא אחריב ביתא:

בוז ובזבוו. י"ל לשון דריסה ומרמוס ומסמוס כד"א והיה לבז ולמשסה מלכים סי' כ"א או בוז כמו בוס כד"א והוא יבוס צרינו ויהיה כפירוש התרגום:

ה"ג אביא גתיות מאחורי כו'. ועיין בב"ר פ' ע"א:

אביא גיתיות כו'. שישחקו עליהם כלומר שישים אותם שחוק בפי כל:

זנות ראה. זתר נוטריקון זנות ראה כך אמר הקב"ה למלאך המשחית ראה זנות של אותו רשע וכרכס תבוס ותדרוס אותם וכן אמרו חז"ל שניהם לעבירה נתכוונו:

פסקה יג

משתמש בו גרסי':

לראותו גרסינן:

ה"ג ערומה אמר להון הן וערומה ר' פנחס כו' עד ולא הניחו אותה אמרו כו':

וערומה. דייק מדכתיב להביא את ושתי המלכה וגו' שלא יהיה עליה כלום אלא הכתר המורה על הוד מלכות כן הוא בילקוט:

בצלצול. חגור קטן לכסות בשר ערוה:

הן אומרים כו'. השרים השיבו יאמרו הכל אין זאת אלא שפחה:

תלבש כו'. כלומר אף אם תלבש בגדי מלכות ותכנס גם כן יאמרו שפחה היא זו ומשני אין הדיוט כו' ובכתר ידעו בודאי שהיא ושתי:

פסקה יד

שהן נוגעין כו'. כלומר דרך רמז דברה אתו אולי ירגיש ולא הרגוש ואח"כ שלחה אליו הדברים קצת מבוארים ולא הרגיש כו':

קומיס איסטבלאות. פי' ממונה על ארוות סוסים:

קומיס. פירושו ממונה והרבה תמצאם בספר זה וכן לקמן בפסוק מהר קח:

איסטבלאות. ארוות סוסים כדאיתא במסכת סנהדרין פרק כ"ג:

אנדיתיקוס. פי' הערוך בעלי דינין:

פטשיהון גרסינן:

ה"ג בגוליהון. ורב הונא אמר במוקסיהון ועי' בב"ר פרשה ל"ו ופי' הערוך מיני מלבושים הן:

ה"ג במדרש תלים הן דליסטאות מקפח כו'. פי' במקום שהלסטים גוזל ומקפח הבריות שם הוא נתלה ורבי שמואל קאי על פשוטו של מקרא בעיר צלמם תבזה:

נערמו. לשון ערום ועריה כלומר נתערטלו בתוך המים:

מראה קניגין כו'. מראה אותו מצודתו שיהא ניצוד בו וזה בעיר צלמם תבזה:

פסקה טו

חות כו'. לפי מה שמצאתי בספר אות אמת נראה להגיה חות פח זיקא באפיה (או בכרסיה) פירוש בבטנו ונפח כו' ופירוש רד ונפח רוח באפיו ונפח באפרו וזרק גפרית בתנורו וכל זה הוא משל להגדיל החמה:

כשוך. כף הדמיון מורה דמיון של שכירה:

חמתו של מלך. כמו שאמר למעלה כל מקום שנאמר מלך סתם במגילה זו משמע קודש וחול וכאן כתיב שככה רמז לשתי שככות של מלך עליון יתברך שמו ושל מלך אביון התחתון:

פרשה ד

פסקה א

לקורסין. פי' הערוך לעתים ולמועדים וכן כתב רבינו בחיי סוף פרשה שמות ועיין במדרש חזית בפסוק דומה דודי לצבי ובפסוק יפה את כתרצה:

קרוביהון. הקרובים של מלכות:

ויבא רשע וכו'. שאחר כך הרג אותם המלך על שנתנו לו עצה להרוג את ושתי כדלקמן:

פסקה ב

הן הקריבו כו'. קרי ביה והקריב אליו מדלא כתיב וקרוב:

כרשינין. מין עשב והוא ידוע ועיין בערוך:

שתר. דרשו מלשון שתייה:

אטנם. לא מצאתי פירושו וי"ל מלשון טנא כלומר היה ממונה על פירות הארץ כד"א ברוך טנאך שפירושו פירות הנותנים בטנא ודרש אדמתא פרי האדמה:

על הבית. והוא היה מרוצף בתרשיש ואבני יקר:

ממרס. מערב ומתקן:

האיספקסיטון. לפי הענין פירושו העיקר שבכולם שהיה מקבל את הכל מידיהם והיה מתקן מאכלי המלך והוא לשון סיפוק:

פר בן שנה. כרסנה נוטריקון פר בן שנה כר הוא פר כד"א עם חלב כרים על שם שהם שמנים ורכים כמו כר:

שתר. נוטריקון שתי תורים:

ממרס כו'. י"ל על מליקת העופות ובילקוט גרס את הדם וכן משמע בתרגום שהיו ממרסין בדם כדי שלא יקרוש ולא יהא ראוי לזריקה:

הסלתות. מנחות בלולות בשמן:

בוזק. פי' הערוך מערב:

ומשירן. טורדן ומפילן כד"א משיר את השער מאן דתני משירין לא משתבש כלומר אניח להם רצונם כמעט רגע ואחר כך מתיר אני דמן כמים:

תרשיש. פי' מים וים כדאמר תרשישה ועיין במדרש חזית בפסוק ידיו גלילי זהב:

וממעך. ממוכן דרש כמו ממועכן:

איסקוזות. קצה וגמר דינם ועי' בערוך ערך סקט:
הכינו. וכתיב הכא ממוכן:

פסקה ג
הכי גרסינן כיצד היו כל אותן השנים א"ר הונא על ידי שלא נשתמשו וכו':

פסקה ד
ה"ג בירושלמי דפ' הבונה וסוף פרק בתרא דהוריות ולא הניחן ר' אמי:
ה"ג בעון דימנו מאיכן. פי' כשרוצים למנות זקנים מהיכן היו ממנין אותם וה"ג בירושלמי סוף הוריות בקשו למנות זקנים מהיכן היו ממנין מטבוריא או מן דרומא אמר רבי סימון כו':
אף הכא. במינוי זקנים:

פסקה ה
לחזירתה. לאומה שלא היתה נוהגת כדת ולישראל היתה נוהגת שלא כדת שהיתה משעבדת בהם בשבת כשהם ערומים ולפיכך נגזר עליה כדת מה לעשות:
ה"ג שלא כדת אלא באכזריות:
שאינה ושתי. כלומר שאינה ממשפחת המלוכה כמותה:

פסקה ו
ה"ג לקפוץ בעצה. פי' והרי הוא היה הקטן שבשבעת השרים:
מה מקיים כו'. הרי שגם אחשורוש התחיל מן הצד:
נראין כו'. בירושלמי בפ"ד דסנהדרין גרס ראו דבריו של יהודה וראו דבריו של ממוכן והיא היא כלומר כמו שאומרים נראין דברי רבי יהודה וקובעין ההלכה אע"פ שחולקין עליו חביריו כך היו נראין בעיניו דברי ממוכן ולכן נכתבו דבריו ולא דברי הששה הנותרים ובספר ידי משה מביא גירסת ירושלמי ומפרש דאיירי ביהודה בן יעקב כש"ה ויאמר יהודה הוציאוה ותשרף גם כי יעקב היה שם כשאחז"ל:
תלתא אמוראים כו'. ג' אמוראים חולקין למה קפץ ממוכן על אותה עצה שתהרג ושתי:
מסטרתו כו'. הכתה אותו במעלה על פניו ודוגמתו תמצא בב"ר פרשה מ"ה:
לא על המלך כו'. משמע שגם עליו עותה:
הדא היא כו'. כלומר שאשתו לא היתה שם ולפיכך היתה מבזה אותו לאמר אלמלי איש חשוב אתה היו מזמנים גם אותי לסעודת המלכה:
לרעותה כו'. ולפיכך היה יועץ לפי דרכו:

פסקה ז

בלא דדין כו'. משמע אפילו בלא זאת שבזתה המלך והשרים היא ראויה לעונש זה משום מגדר מלתא:

פסקה ח

כדי הבזיון כו'. כלומר הבזיון הוא גדול יותר בערך עונש הקצף ולקצף גדול מזה היתה ראויה:

כדי הקצפון כו'. קצף ההריגה הוא גדול בערך הבזיון ואין להוסיף עליו:

פסקה ט

דבר אתה מוצא כו'. דבר הגזירה:

בדיסקוס. מצאתי פירושו לפי הענין שהוא בנין עשוי כשמכניסין בו ראשו של אדם הוא נחתך מעצמו וכך ממיתין השרים שבוררין מיתה יפה וזהו דבר מלכות:

מזקנה. משאול זקנה של אסתר:

ה"ג ממך בו בלשון:

פסקה י

פתגם גדול כו'. דרש ונשמע פתגם למעלה על רעותה הטובה ממנה היא אסתר:

ה"ג הדא מלכותא רבתא להדא חטיתא וחד אמר הדא חטיתא רבתא להדא מלכותא וכל כו'. ופירושו כמו שחלקו רב ושמואל למעלה בפסוק וכדי בזיון וקצף:

מלכותא. פי' עצה הזאת:

וכל הנשים כו'. כן דרכו לסיים בפסוק שבסוף הפרשה וכן לקמן:

פסקה יא

גזר והכניס כו'. וזהו כדבר ממוכן שיעץ לו כן כדלעיל:

פסקה יב

מנהג שבעולם גרסי':

לא מה דהיא בעיא כו'. בניחותא הלא לא מה שהיא רוצה היא עושה ואם כן הספרים למה:

בנוהג שבעולם. מלתא באפי נפשיה היא:

ה"ג והיא מדברת בלשון מדי פרסי נושא מדיית והיא מדברת בלשון פרסי אבל הקב"ה דבר עם ישראל בלשון שלמדו הה"ד כו' ועי' בילקוט בפ' אנכי:

לשון יחנך. והוא אני בלשון מצרי ולמדהו ישראל בהיותם במצרים ובילקוט [רמז רפ"ו] גרס אנוך וכן משמע בפיוט [יום ב'] דשבועות:

שישתמש בהן העולם גרסי' וכן הוא בירושלמי בפ"ק דמגילה:
פרסי. בירושלמי גרס סורסית:
לאלייה. ליילל ולקונן כדאמרינן פרק ב' דערכין אלייה בעלמא הוא דנפלה בפיהם:
לקרב. במלחמה לצעוק להפחיד שכנגדם:
אף אשורית לכתב. שהיא הנאה שבכל הכתובים:
ה"ג בירושלמי ואין לה דבור בחרו להם כתב אשורית ולשון עברית ושוב גרסי' בורגני אחד אמר בררו להן לשון רומי מלשון יוני ופירושו מתוך לשון יוני וה"ג בירושלמי:
גנאי הוא לה. לאדום מלכות רומי:
שאינה שלה. בלשון שאינה שלה:
אף על פי כן. אע"פ שגנאי הוא לה אינה חותמת אלא בלשונה מעיזה פנים ועומדת על מדתה וזהו וטפרה די נחש:
וטפרה גרסי'. וכן בסוף הפרשה ופסוק הוא בדניאל סי' ז':
השסועה. כמו שאמרו חז"ל למה נשנו הבהמות מפני השסועה:

פרשה ה

פסקא א

כי יתן בכוס עינו כו'. כל הפרשה נתבאר בויקרא רבה פרשה י"ב:
לשון נקי. ורמז לזונה ועי' בבמדבר רבה פרשה י':
אינו פורש ממנה. וזהו יתהלך במישרים שהכל נעשה לו כמישור בלא עיכוב דבר:
מטמא את הטהור וכו'. דכתיב יין ושכר אל תשת וסמיך ליה בין הטהור וגו' ועי"ל בפרשת שמיני:
ומה דא קידרא גרסי':
אדומה. וזהו יתאדם:
הכי גרסינן אשקוניה ושקלוניה:
שנאון. בפרשת שמיני לא גרסינן ליה וכן בילקוט משלי:
ההוא. באותה מערה שהוא היה נתון בתוכה:
ה"ג אמרו אף הכא:
דדמכא. נראה דצ"ל דרמיא ובפרשת שמיני גרס דמטרפא:
הכי גרסינן בל ידעתי טלמון ליה ולא ידע שתי שכרא חמשא קוסטין:
משינתיה ואנשי ליה גרסי':
הכי גרסינן נוקבא בתרעא א"ל הב לי מינה:

וקרי עליה גרסי':
למאן שמשין גרסי'. מררות לעולם גרסי':
הכי גרסינן בילקוט בין לוט לבנותיו לממזרות:
פתח הבית. בפרשת שמיני גרס חביות ונראה דצ"ל חנויות:
ה"ג לשבט יהודה ובנימין לגלות. ה"ג מבלי דעת. ד"א וכצפעוני יפריש מה הצפעון הזה מפריש בין מיתה לחיים כו' כך הפריש כו':
שמתוך כך אמר. הכתוב אמר בה כו':

פסקה ב

ה"ג ורבנן משום ר' יוסי בן זמרא כל מקום שנאמר אחרי סמוך אחר מופלג:
ה"ג ושתי גזירה זאת:
מאן דקטלא. משהרגה:
שרי. התחיל:
חוזר בו. פירושו של תהי בה כד"א כדו תהית:
שעשתה כהוגן. שלא נכנסה לפניו ערומה:
ואת אשר נגזר גרסי':
ולמה כו'. הם דברי הספר:

פסקה ג

הכי גרסינן מה ראה. ופירוש מה ראה הקב"ה להגיע כן לידי הבתולות שנלקחו ליבדק איזו יפה ואיזו כעורה ונבעלו כולן למלך גם מה שנלקחו על ידי הפקידים וכמו שכתוב בילקוט:
כעורות. כלומר לאמר כעורות הם:
ואין כל בריה כו'. הודיע הקב"ה שהן כולן כעורות שמאס בהן המלך ובחר בבת ישראל:
המספק. כלומר לספק זה שיבדקו למלך או ר"ל לאחשורוש קרא מספק כלומר הפכפך וכמו שאמרו חז"ל מלך הפכפך היה:
ה"ג ונגע בו הגוי אינה טמאה כי כן היא האמת:
הוא אמר כו'. הגוי אמר טמאה ואפילו נפלו לתוכן כמה שקצים ורמשים אינו משגיח ובנגיעת הישראל הוא שוברה כ"כ היו נוהגין בזיון בישראל לפיכך פרע להם הקב"ה מדה כנגד מדה והראה להם שהם מאוסים שאחר כל התלאה הזאת מאס בהם המלך ובחר בבת ישראל:
כך כתיב כו'. גם את זאת הביא לכאן להודיע שהקב"ה פרע להם מדה במדה וכמו שנאמר שלמו לה כפעלה ירמיה ג':

השמיעו וגו'. פסוק הוא ירמיה סי' נ':
דורכי קשת וגו' גרסי'. וסיפיה דקרא שלמו לה בפעלה:
וכי כסף נטלה. מישראל:
נשים בציון כו'. כלומר והלא כתיב נשים בציון ענו ועל זה היה מקונן הנביא ולא על כסף וזהב א"כ מה ת"ל שלמו לה כפעלה:
לפי מה שכתוב במגילה נראה להגיה מחוי היה והיה ממונה על הבתולות ולבסוף אצל שעשגז והיה ממונה על נשי אנשים:
שחוף. פי' רש"י בסוטה כ"ו. שבשרו [נשחף] וכלה ויבש ואין בו כח והטור אבן עזר כתב גם כן ואינו מתקשה ולכן היה שומר הנשים והערוך פי' בשם ר"ח הבועל כדרכו ואינו מזריע וכאן אי אפשר לפרש כן ומחוי נ"ל שאינה חלה כל כך רק שאין בו כח לבעול הבתולות ולכן היה שומר הבתולות:

פסקה ד

מי הגון כו'. סמיכות קדריש שמיד אחר והנערה וגו' כתיב איש יהודי:
לעירו וגו' גרסי':

פרשה ו

פסקה א

סופרים. מלמדי התינוקות מקרא:
ומשנים. מלמדי התינוקות משנה:
אינן לא אוכלין כו'. בתמיה וא"כ אינה בכל עת:
תימר כו'. וא"כ גם הוא אינו בכל עת:
למודעי. לר"א המודעי ועי' בפ' נערה שנתפתתה [ד' נ'.]:
ממדרש תהלים נראה דה"ג ככר כסף כו':
מה כתיב שם איש יהודי וגו'. ופירוש הרי שהוזכר שם שבטו של דוד הוא יהודה:

פסקה ב

ה"ג לכל זרעו מה משה כו':
לא נודעתי כו'. במגילת רות בפסוק ולנעמי מודע מאריך יותר:
יהודי יחידי. דרש יהודי כמו יחידי בחילוף חי"ת בה"א וכדלקמן:

פסקה ג

ה"ג בב"ר ריש פ' נח מה מקיים בו היה שהיה מתוקן להדריך כל העולם כולו בתשובה הן האדם היה שהיה מתוקן כו':

להכיר בוראו. בריש פ' נח גרס תמים היה היה מתוקן לנס:

מרדכי. דכתיב איש יהודי היה:

איצטרובולין. פי' הערוך בנין התחתון של הרחיים:

ענו בכבל גרסי':

הוא השליט כו'. עד חדש ושוב גרסי' משה אתמול בורח מפני פרעה ועתה משקעו בים אלא שראה עולם חדש איוב כו':

מה מר כו'. מרדכי נוטריקון מור דכייא כדאיתא בפ"ק דמגילה:

פסקה ד

שחיק כו'. ימחו וישחקו עצמותיו ונקט דרך קללה תחשב לו:

ה"ג לא הוה אמרין כן:

חי הוה. וכתיב מלך אל תקלל:

פסקה ו

ה"ג בילקוט בשלח ובילקוט שמואל ארבעה צדיקים נתן להם רמז שנים חשו ושנים לא חשו משה ניתן לו רמז ולא חש יעקב ניתן לו רמז ולא חש דוד ומרדכי ניתן להם רמז וחשו יעקב אמר לו כו':

ה"ג אלא אמר שמא כשהייתי כו':

ה"ג לארץ וכתיב ואתחנן כו':

ה"ג הכה עבדך אמר דוד וכי מה אני ספון שהכיתי חיות רעות אלו אלא אמר שמא דבר עתיד ליארע את ישראל והן עתידין לינצל ע"י מרדכי כו':

ספון. פירושו חשוב:

פסקה ז

ה"ג חייכם אף הגואל. וכן הוא במדרש איכה:

פסקה ח

ה"ג לדרוש שלום אומה:

פסקה ט

כאיקונין. צורה דמות אדם העומד במזרח ומביט בו נראה לו כאלו הצורה מבטת עליו וכן העומד באחד משאר הרוחות או כנגדה:

ה"ג בני אדם מביטים כו':

פסקה י

ה"ג מתעלה בליקוחין:

דין אמר כו'. זה היה אומר הריני נותן מאה דינרין ואכנס עמה לעשות צרכי:

תרתין מאוון. שתי מאות:

פסקה יא

וחסד וגו' גרסי':

קיימת. למעלה ממטתו:

ננוסים. יחוס:

תיחות כו'. תרד ושתי תעלה אסתר:

פסקה יב

פלך. כלומר אומנות ועי' בבראשית רבה פ' ע"ג:

סבלונותיה. הסבלונות ששלח לה יעקב:

פסקה יג

קצף בגתן ותרש. עי' בב"ר פ' פ"ח מה היתה בדעתם לעשות:

קלסריקין. לפי הענין פירושו שרים ובילקוט ובתרגום גרס קלוסנטרין:

הברברי. הלועז איש רק ושפל ובתרגום גרס בכין ואולי צ"ל ברברין:

פסקה יד

ה"ג ספרו של הקב"ה דכתיב כו':

פרשה ז

פסקה א

אחר: **סייחה**. חמורה קטנה ועי' בערוך:

קלנדס. יום איד שלהם כדאיתא בפ"ק דעבודת כוכבים:

התחילו כו'. זהו עוד משל אחר לומר כשם שהבטלה גרם לה שלא אכלה המאכל ולא לרוע המאכל כי טוב הוא כך בטלתו ומעלתו של המן גרם לו לבקש גדולות ונכלי דתות לרעתו ובילקוט לא גרס לה כלל:

פסקה ב

לרעתו גרסי':

גולייר. אדם חלש ושפל ועיין בב"ר פ' ס"ג ובערוך:

טריכונוס. לפי הענין הוא שר חשוב והוא מלשון ארכונטוס ועיין בערוך ערך ארך:
ה"ג לבטל בנין ב"ה ועי' לעיל בפסוק ויהי בימי:
משגיא. פירושו מגדיל ומנשא:

פסקה ג

חמיין כו'. רואין אותו ואין מכירין אותו וא"כ איה המן ואיה שלותו:
משתעי. מספר דברי משל משתעי בכל מקום סיפור דברים בעלמא ודוק ותשכח:
אלין עובדיא. אלו המעשים:
מן דאכלון כו'. משאכלו ושתו אמרו הלואי ומי יתן לנו מי שיאמר לפנינו זמירות נאות תלו ונתנו עיניהם בשועל הזה שהוא יזמר לפניהם אמר להם השועל אם תענו אחרי מה שאני אומר לפניכם אמרו לו הן אמר להם מי שהראנו בהעליונים גם הוא יראנו בתחתונים ואמר כן כנגד עורות האריות ושאר חיות רעות השטוחות למעלה:
כך מי גרסינן:
וצליבתן. תלייתן:

פסקה ד

ומי הרהר גרסי':

פסקה ז

הכי גרסינן חפץ ביקרו מה אמר:

פסקה ח

אלא שאני איסגנטירין גרסי' ולפי הענין פירושו יליד בית ומיוחס ובילקוט מסיים עוד וכי איסגנטירין משתחוה להדיוט:
וזקני בנימין. הכי גרסינן היתיב ועדיין. סי' השיב להם באותה שעה עדיין לא נולד בנימין:
אמרין ליה. הלכו ואמרו זאת להמן שהשיב להם תשובה נצחת:

פסקה ט

וירא עשו כו'. והוסיף רשע על רשע ועיין בפירש"י:
וירא בלעם כו'. גם הוא היתה מחשבתו לרעה לו כמו שפירש"י:

פסקה י

ה"ג על קידרא ווי לקידרא נפלה קידרא על כיפה ווי לקידרא בין כך ובין כך ווי לקידרא כך כל מי כו' ובילקוט הגירסא גשתנית:
כיפה. תרגום של סלע הוא כיפה:

פורפירא. לבוש מלכות וכשהיא נמכרת בשוק ווי למי שמכרה ואוי למי שקנאה שבודאי גניבה היא מבית המלך:

והן נמכרים. וכשהן נמכרין:

ביש גדא כו'. רוע מזל וחושך ושקיע המזל ועיין בערוך ערך טמע וכן הוא במדרש קהלת בפסוק שמת בחור:

סוף סוף כו'. מה אתה יכול לסתור כל יגיעך הלא לריק הוא:

בפרץ לפניו גרסי':

רישך מתורם. ראשך יורם ויוסר תחת ראשם שהם יהיו להצלה ואתה לתליה:

יורם. ע"ד ישא פרעה וגו':

פסקה יא

עליו נפל כו'. דייק הוא הגורל ר"ל הוא המן הגורל הרע יפול עליו:

שרו. השר הממונה על יום ראשון:

לא ימוש וגו'. והתורה נקראת ברית דכתיב אלה דברי הברית:

ובו נקוו המים לים. לים אוקיינוס ועי' בב"ר בפ"ה:

ועכשיו אם ישראל גרסינן:

ונשתכללו. ויכלו השמים תרגום אונקלוס ואשתכללו:

פסח קטן. פסח שני:

בתמוז חמשה. כמו ששנו חכמים בפרק בתרא דתענית:

איוב. אתיא כמאן דאמר איוב ישראל הוה ומעולי גולה היה כדאמרינן בפ"ק דבבא בתרא:

נבלעין. הקטנים ע"י הגדולים:

פסקה יב

ישנו. דרש לשון שינה ותנומה:

שמתוך שינה גרסי':

שניהון כו'. שנים שלהם הם גדולים כלומר שאוכלים הרבה וכדמפרש ואזיל ודרש ישנו לשון שניים:

הגא דמטללתא. תרגום של חג הסוכות:

קלנדס וכו'. מיני יום אידם הן ועיין בפרק קמא דעבודת כוכבים:

לא שבקית כו'. לא עזבתים עד היום ועוד לא אעזוב אותם:

פסקה יג

א"ל אחשורוש גרסי':

לא יכלת כו'. אין אתה יכול להרע להם בשביל שאלהיהם אינו עוזב אותם לגמרי בא וראה מה עשה למלכים הראשונים שהיו לפנינו שהיו פושטים ומושיטין ידיהם עליהם שהיו מלכים גדולים וחזקים יותר ממנו:

ה"ג טפי מינן:

וכל מאן כו'. וכל מי שבא עליהם לאבדם מן העולם ושיעץ עליהם נתבטל מן העולם והיה למשל לכל דורות העולם ואנחנו שאין אנו טובים כמו הם על אחת כמה וכמה שיגיע לנו כך לכך עזוב לך מלדבר שוב בדבר הזה:

בפתגמא גרסי':

ורוצה להשליך. הלשון דחוק קצת ואולי צריך לומר להמליך לשון המלכה ועצה או להשליט או אין זה צריך תיקון והוא לשון המקרא אשליך לכם גורל וישלך להם יהושע גורל:

ה"ג מתקיים שאין העולם מתקיים אלא כו':

וישראל נקראו קרובים. הראשון הוא מיותר ודוק:

נקראו קרוביו גרסינן:

שנקראו בניו גרסי':

מחשבות רעות. הספר אמר כי כן היה ואולי רעות ט"ס:

לעוף השמים. עי' בילקוט שמואל:

במה הרגו ישראל. לעמלק:

שנחתמו אותן האגרות ונתנו ביד המן גרסי':

וגזר גרסי':

ונתקלקלו. בזנות:

ה"ג בוכים במרד ואתם עומדים מנגד:

משם בתפלה. מעולם התחתון:

מה שהיה הוא. כלומר מה שהיה ונגזרה כבר הוא ואין להשיב:

ה"ג מיד הלך והודיע למרדכי:

פרסה נדה. דרשו ותתתלחל לשון חולי שאין אשה רואה דם שלא תחלה:

פסקה יט

ה"ג ואתה כותב ועשרת כו':

פסקה כ

יהיבנא לך מאה זוזי כו'. פירש רבינו בחיי בפרשת פקודי שכוונתו הסרוחה היתה לתת בעד כל אחד ואחד מישראל הערך הגדול ככתוב בפרשת ערכין שהוא נ' שקלים והוא

עשרת אלפים ככר כסף וז"ל שם ומעתה כיון שחצי שקל לכל אחד משלשים רבוא עולה מאת ככר שקל שלם לכל אחד עולה מאתים ככר מכאן ואילך צא וחשוב בשקלי המן שהיו עשרת אלפים ככר כסף שנתכוין לתת בשביל כל אחד ואחד ששים רבוא מישראל הערך הגדול שבתורה שהוא נ' שקקל כענין שכתוב בפרשת ערכין וכשתחשוב חמשים שקל לכל אחד ששים רבוא נ' פעמים מאתים ככר הם מאה פעמים ק' ומאה פעמים מאה הם י' אלפים ככר עכ"ל ומצאתי שזוזים הכתובים פה הם דינרין כי השקל שני דינרין ועיין עוד מזה בחזקוני בפ' כי תשא:

פסקה כא

בגימטריא כו' העץ. דייק מדלא כתיב הכסף יהי לך או יהי לך אשר לך מהו נתון לך משמע שזכר חדש יהא נתון לו וזהו העץ ואת אשר שם ה' בפיו אותו דבר בע"כ כי הוא היה שונא אותם יותר מהמן:

פסקה כב

את מה בידך. כלומר מה אתה מוצא כתיב:

המגביה פתחי פיו גרסי':

פסקה כג

לפי דרכו. לפי הנאתו ובילקוט ל"ג ליה:

דאינון דקיקין גרסי'. ופי' בעוד שהם קטנים תחת בטן אמותיהם אני מוחק אותם ובילקוט גרס מחנק:

שהבנות נשאות גרסי':

אלא גבורתי. אע"פ שיש לי כל אלה להלחם עמך אני יוצא בעצמי ללחום בך:

פסקה כד

אנטגריפון. פי' הערוך כתב הנכתב בקולמוס הנקרא בלע"ז גרפיאו:

מן דוחקא כו'. מדוחק הדרך נתייגע ונתקלקל קרסולי רגליו אמר הלואי שהיה לי חמור עבר עליו איש אחד מרומיים שעתה ילדה לו חמרתו עיר אחד וא"ל קח והרכב עליך עיר זה אמר הרי תפלתי נשמעת אבל אנכי לא שאלתי כהוגן כלומר לא פרשתי דברי אם ארכוב אני על החמור או להרכיבה עלי והרי תפלתי נהפכה עלי למשחית:

אסתבע. לא מצאתי פירושו ולפי הענין פי' נתייגע [בילקוט ליתא]:

עולאי. עיר קמן ועירים עשרה תרגום ועילו עשרה:

אם למרכיבה גרסינן. פי' להרכיבה עלי:

פסקה כה
ה"ג בב"ר פ' ס"ז ולקמן יתותרון בני מעוהי. ופי' יופקרו פרי בטנו יוצאי יריכו: האלהים וגו' גרסינן:

פרשה ח

פסקה א
ומרדכי: ה"ג בב"ר פרשה פ"ד השק על בשרו מרדכי כו' ועוד מאריך שם במאמר זה וע"ש:
ה"ג גדולה ומרה והיכן נפרע לו בשושן שנאמר ויזעק זעקה גדולה ומרה:

פסקה ב
ה"ג אחד מחיינו ד"א אבל כו':
האריך כו'. אתה בעצמך תאריך ימים:

פסקה ג
שפרסה נדה. עיין לעיל סוף פסוק ויאמר המן למלך:
במוך כו'. כדי שלא תתעבר מערל:
ושוב גרסי' וא"ר יודן כו' וצ"ל שכיון שהבטיח אותה שבנה אשר יהיה לה ממנה הוא יבנה בית המקדש וכמו שפי' התרגום שוב היתה משמשת כדרכה:

פסקה ד
שחתך את הדברים. שכל ענייני מלכות נחתכין ונגמרין על פיו כדאיתא במסכת מגילה:

פסקה ה
של קרהו. הוא עמלק ובמסכת מגילה הגירסא יותר מתוקנת וכן הביאו הילקוט:
שני תנינים. רמז למרדכי והמן:
מעין מים. רמז לאסתר על דרך גל נעול מעין חתום:

פרשה ט

פסקה ב
במולי תסיק. נתבאר לעיל במדרש רות בפסוק לעת האוכל:
כד עויר. כשכבר היה עור:
אלא צלוב. תתלה אותו על תלייה שלא מצינו אחד מבניו שניצול ממנו:
שאין לי על מה לתלות. כלומר אין בידי לומר למה הוא נתלה עלי:

וממנו מצאו כו'. שלא יכלו למצוא עץ גבוה חמשים אמה חוץ מעץ קוץ מצאו בו:
יותר מג' ימים. עי' בבראשית רבה פ' צ"א:

פסקה ג
פתחו באף. לשון חימה ורוגז ופי כסיל מחתה לו באף פתחו ובאף סיימו ועי' בב"ר פ' י':

פרשה י

פסקה א
בלילה: **לכך נאמר עורה כו'**. עי' מזה בירושלמי סוף מסכת מעשרות ובתרגום שם נתיישב יותר טוב על הלשון:
שנטל סייף. עיין מזה במדרש קהלת בפסוק כי בא החלום ברוב ענין:
ואמר לסופריו גרסינן:

פסקה ב
לו הכין. המן הכינו לעצמו:

פסקה ד
נפטר. לשון מיתה:
חסלון. סיימו תפלותם ובויקרא רבה סוף פרשה כ"ח הגירסא קצת בסיגנון אחר:
אחוו ליה גרסינן. פירוש הראו לו להמן:
ודבר אחד. כלומר חלק אחד.
אמר לון כו'. אמר להם המן וזה העומר ממה היה בא מזהב או מכסף:
טימיה. אוצרו ודמי שוויה ועיין שוב פירושו בויק"ר פרשה כ"ח:
ה"ג אמרון ליה סגיון בעשרה:
כיון דחסל כו'. כיון שסיים מרדכי את תפלתו:
ולא סח גרסינן. ועיין כל זה בויק"ר:
ולא אשכח. עי' בויק"ר מ"ט לא מצא:
כלילא כו'. אע"פ שבמגילה לא כתוב שיקח הכתר המדרש הזה סובר שהוא בכלל הלבוש שאמר ליה קח את הלבוש כאשר דברת:
מעביר כו'. משהיה נעשה כלומר מאחר שהיה נעשה:
דומין כו'. מיני שררות הן:
וכההיא. וכי כזאת היא לך שאלה ותימה וכי אין אני מכיר את אביך שהיה בלן וספר בכפר קוריינוס ואתה מצאת כלי אומנותו.
סמיך. בויק"ר גרס ממיך ופירושו משפיל:

פסקה ה

ביש גדא. רע מזלו של אות איש ועל עצמו אמר כן:

דליתני. הגבהתני ורוממתני:

היגיד אמתך גרסינן:

רוח הקודש כו'. עיין בויקרא רבה ובילקוט ופרק קמא דמגילה ותמצא גירסות שונות והטוב בעיניך בחר לך:

פסקה ז

גליור. הדיוט ושפל עבד הרץ לפני אדוניו ורבים הם בספר הזה ועיין בערוך:

וכורז גרסי'. ובזכות התפלה שנתכנה גרסינן לשון כינוי:

פסקה ט

דחק. היה עני ושואף לממונו:

המצומתים גרסינן ועי' בילקוט איוב ופי' המחוברים והנלוים אליהם ועי' זה באורך בויקרא רבה פרשה כ"ח:

פסקה י

לשם כו'. פירוש הנס היה להם לשם ולתפארת:

פסקה יב

מוניטא. מטבע:

הכי גרסינן כך מרדכי מוניטא לו הולכת ומהו מוניטא שלו מרדכי כו' ועיין בבראשית רבה פרשה ל"ט:

פסקה יג

שהוא מזרעו כו'. והיה גר במדי ופרס:

אחיך עמך גרסינן:

שעשה עצמו כו'. ועקר זה כומר לעבודת כוכבים כמו שפירש רש"י בפ' בהר או כמו שאמרו חז"ל שהעבודת כוכבים עצמה נקראת עקר על שם שעתיד הקב"ה לעקרה מן העולם:

כורעים כו'. עיין לעיל:

קרי ביה זכר. כטעות רבי' דיואב כדאיתא בב"ב פ' לא יחפור:

שהעמידו הקב"ה למרדכי כו'. והוא כעין ד"א.

דמיא לדוב. פי' וכתיב לדב חסר כלומר זאב ועיין לעיל בפסוק א':

ה"ג שאוכלין ושותין כדוב כו'. וה"ג בפ"ק דמגילה ובפרק עשרה יוחסין ובפ"ק דעבודת כוכבים. ה"ג בירושלמי פרק אמר להם הממונה מהלכין בהדא כו'. פירוש בזאת הבקעה של מקום ארבל. ה"ג בירושלמי בשער המלך ואת"כ וילבש את מרדכי וירכיבהו וגו' ואח"כ ומרדכי יצא וגו' ובירושלמי ריש ברכות גרסי' בשער המלך ואחר כך ויקח את הלבוש וגו' ואח"כ וישב מרדכי גו' ובמדרש תלים מזמור כ"ב מוסיף עוד ועיין שם ובמדרש חזית בפסוק מי זאת הנשקפה:

פסקה טו

ה"ג מה דחילון אינון מנגנות שלך וה"ג בערוך ערך מנגנין ובילקוט תלים מזמור ס"ו ופירש בו הערוך מה נורא הם הערמות שלך:

הנהרגין. העומדים ומוכנים להריגה כו'. ועי' באר היטב בשמות רבה פרשה ב':

אל תקרי בניך כו'. במתניתא גרס ליה הכי ללמד שתלמידי חכמים הנקראים בונים מרבים שלום בעולם ואגב זה נקטיה נמי הכא:

ה' יברך וגו'. ועיקר הבאת השלום לכאן על שנאמר פה סוף המגילה ודובר שלום לכל זרעו: